

Eesmärgitu kärpekava

Nädalavahetusel tuli teade, et kaitseväge juhi korraldusega koondatakse täies koosseisus kaitseväge puhkpilliorkester ja korraldatakse ümber kaplaniteenistus. See oleks üsna pretseeditud samm, sest Euroopas pole ühtki riiki, kus kaitseväl puuduks oma orkester. Kuid see räägib selget keelt ka visiooni puudumisest valitsuse kärpekavas.

Kommunikatiivselt oli tegu kaitseväge juhataja Martin Heremi õnnestunud taktikalise sammuga, sest nagu arvata võiski, mobiliseerus ühiskond üsna üksmeelselt orkestri kaitsele. Argumentidest puudu ei tulnud, ei sõjaväelastel ega ka kultuuriministril. Kaitseväge orkestril on suur sümbolväärtus ja pikaajaline mõju kultuurile. Orkester annab aastas üle 240 kontserdi ja esineb paljudel pidulikel üritustel. Orkester liidab üksusi ja distsiplineerib sõjaväelasi, ja kuigi selle tulejoud on olematu, ei saa selle moraalset ja psühholoogilist tähtsust alahinnata.

Asjaolu, et orkestri koondamine ja kaplaniteenistuse ümberkorraldamine äratas sellist vastuseisu, näitab, et nende puhul on tegu kaugel suurema väärtusega kui see 1,6 miljonit eurot, mida koondamistega kokku hoida õnnestub. Aga see tõstatab ka küsimuse, milline osa meie kaitsevõimest on siis

JUHTKIRI

Kui valitsus soovib oma kärpekavale avalikkuse toetust, tuleb keskenduda haldusaparaadi ja bürokraatia vähendamisele, mitte tõmmata kokku ühiskonnale osutatavaid teenuseid.

vähem vajalik, et selle arvelt võiks kokku hoida.

Kaitseväge juhataja sõnul pole tegu väljapressimisega, sest orkester ja kaplaniteenistus on vaid väike osa kärbest, mis tuleb ette võtta – vähendatakse ka õppusi, ei suurendata teenistusse kutsutavate ajateenijate hulka, kutsutakse vähem reservväelasi õppekogunemistele ja tehakse neid lühemalt. Kuigi kärbetega ei minda lahingutehnika ja laskemoona kallale, nõrgendab väljaõppe vähendamine kahtlemata Eesti kaitsevõimet otseselt.

Kogu see temaatika tekitab küsimuse kavandatava valitsuse kärpekava läbimõelduse kohta. Tegemist on suuresti sümboolse sammuga, mis peab andma märku sellest, et Eesti on asunud kokkuhoiukursile. Aga nagu

mainis paar nädalat tagasi kauaaegne peaminister Andrus Ansip, ei mõjuta 60 miljoni eurone kokkuvõtte eelarve tasakaalu oluliselt, samas on tekitanud üsna palju pahameelt – eriti veidrate ettepanekute tõttu, nagu näiteks huvihariduse raha äravõtmine.

Et selliseid apse vältida, on vaja kärpekava sisulist eesmärki. Riigi toimimises on kaks põhimõtet: valdkonda. Ühest küljest teenused, mida osutatakse maksimummaksjale, alates haridusest ja meditsiinist ning lõpetades korralduse ja riigikaitsega. Teisest küljest bürokraatlik haldusaparaat, mille ülesanne on kogu seda korraldada ja riigi teenused käigus hoida.

Juustunoana kõiki valdkondi võrdseks puudutav kärpekava ei sea muid prioriteete kui kärpimine kärpimise pärast. Ja kurioossed kärped, nagu huviharidus ja orkester, osutavad sellele peataolekule teravalt.

Kui valitsus soovib oma kärpekavale ühiskonna toetust, tuleb hakata otsima sisulisi kokkuhoiukohti. Eeskätt tuleb keskenduda haldusaparaadi ja bürokraatia vähendamisele, sest selle võime iseeneslikult laiendada on teada ja tuntud. Kokkuvõttes riigi osutatavate teenuste pealt, olgu selleks kas või puhkpillimuusika, tuleb aga jätta kõige viimaseks võimaluseks.

Me joome oma laste tulevikku maha

Läbi inimkonna ajaloo on keskonnarenessansside nappusest üle saanud nii, et on muudetud kasutatavat tehnoloogiat. Kui ulukid said otsa, siis võeti kasutusele põllumajandus, kui otsa said metsad, võeti kasutusele fossiilsed kütused.

Paljud usuvad, et nappus sunnib otsima lahendust ja tehnoloogia muutuse läbi tuleme toime ka seekord. See usk on paraku segu amoraalsusest, naiivsusest ja põhjendamatu optimismist. Praegune keskonnakriis pole võrdel varasemate kordadega. Keeruline on asendada tolmeldavaid putukaid, mullaelustiku muldade viljakuse tagamisel, metsi ja ookeane, mis reguleerivad kliimat jms.

Mis ei tähenda, et tehnoloogial ei võiks olla rolli keskkonnakollapsi vältimisel või sellega toimetulekul. Selleks et tulevaste põlvkondadel oleks tehnoloogiaid, mille abil praeguste põlvkondade põhjustatud probleemidega toime tulla, peab olema täidetud paar üliolulist tingimust.

Esiteks peab uute tehnoloogiaid väljamõtlemiseks olema piisavalt hästi haritud inimesi, kes on võimelised midagi välja mõtlema. Üldiselt on meie riiklikud õppekavad küllalt head ja kõik sõltub vaid sellest, millised on õpetajate isiklikud võimalused ja ressursid – kuidas toime tulla äärmiselt suure töökoormusega, et selle õppekava raames anda õpilastele väga hea haridus.

Siiski jääb riikliku õppekava alusel omandatud haridus baastaseks. Vaid sellele lootma jäämine tähendab, et kujunevad suhteliselt sarnaste teadmiste ja oskustega inimesed. Lisaks formaalharidusele on vajalik, et õpilastel oleks ligipääs mitteformaalsele haridusele, mis võimaldaks mitmekesistada nende hariduspagasit.

Just hariduslik mitmekesisus on see väärtus, mille poole peaksime oma haridust suunama. Vaid paljude erinevate kogemuste koostöös saavad sündida uudsed ideed ja lahendused.

Paraku kiputakse mitteformaalset haridust pidama millekski isikliku huvi rahuldamise laadseks tegevuseks, hobiks ja ajaviiteks. Nimetatasegi seda ju huvihariduseks, tähendab, millekski, mis lähtuks justkui vaid inimese enese huvidest. Nõnda vastandub see kooliharidusele kui millelegi sunniviisilisele, ebahuvitava, inimese huvisid mitte rahuldavale.

Huviharidus ja formaalne kooli-

MIKHEL KANGUR
ökoloog

ridus on mõlemad õppija huvides toimuvad tegevused ja mida mitmekesise hariduse saame õpilastele anda, seda paremini nad tulevikus toime tulevad. Praegune plaan vähendada huvihariduse mahtu on selgelt tulevaste põlvkondade toimetulekut halvendav plaan. Sellega suurendatakse ennekõike hariduslikku segregatsiooni. Parem haridus muutub hästi kättesaadavaks vaid väljavalitud lapsevanemate lastele.

Suure osa tulevaste leiutajate arengupotentsiaalid läheb nõnda kaotsi. Kes on siis need tulevased insenerid, teadlased, filosoofid ja loovisikud, kes peaks välja töötama lahendusi meie ja varasemate põlvkondade tekitatud keskkonnaprobleemidele?

Teiseks peab uute tehnoloogiaid väljatöötamiseks eksisteerima keskkond, mis võimaldab selle keskenduda.

Esiteks peab uute tehnoloogiaid väljamõtlemiseks olema piisavalt hästi haritud inimesi, kes on võimelised midagi välja mõtlema.

Paraku on praegune valitsus astunud siin samme vajalikule täpselt vastupidises suunas. Rohelise tule andmine õlitehasele, raemahu vähendamise lubaduse murdamine, keeldumine kehtes-

tamast raierahu lindude pesitsusajal, põllumajandusmürkide laialdase kasutuse soosimine ning mahetootjate bürokraatiasse uputamine, naftasaaduste merel ümberpumpamise jätkamise toetamine jne on kõik seadustatud keskkonnakuriidid.

Nende jätkuv toetamine valitsuse poolt tähendab, et tulevaste põlvkondadel on veelgi väiksem võimalus saada osa nende headolu toetavast looduskeskkonnast, mistõttu on neil ka vähem võimalusi välja mõelda tehnoloogiaid ja lahendusi, et meie tekitatud keskkonnakollapsiga toime tulla.

On äärmiselt ebaetiline pidada maha üks kõva pidu ja peomaja selle käigus poolenisti maha põletada, aga veelgi hullem on seda märgates ka tulekustuti ja remondivahendid maha juua, et vaid pidu saaks veel veidi aega samamoodi jätkuda.

Abstraktne usk tehnoloogiasse ja ebamäärane optimism tähendab de facto vastutuse lükkamist laste kaela ja seda küünilisem ja alatum on nende kooliraha eest edasi prassida. Mittemaalhariduse rahastuse vähendamine ja samal ajal jätkuv elukeskkonna hävitamise toetamine aga just seda on.

URMAS NEMVALTS JOONISTAB

Patendivaba vaktsiin pole hea

Kui Euroopa Komisjoni president Ursula von der Leyen pidi selle aasta veebruariku alguses Euroopa Parlamendi ees aru andma, miks vaktsiinitarned on nii aeglased ja lepingud ravimitootjatega vett ei pea, satust ta terava kriitika alla. Juba siis tulid valdavalt vasakpoolsed parlamendiliikmed välja ideega, et koroonavaktsiinidelt peaks eemaldama patendid, et võimalikult paljud riigid saaksid neid ise toota ja seeläbi oma elanikkonda kiiremas korras vaktsineerida.

Arutelu selle mõtte üle võinukski soiku jääda, kui maailma ühe võimsama riigi president poleks mõned nädalat tagasi esinenud samalaadse avaldusega. Joe Biden teatas, et Covid-19 vaktsiinidelt peaks vähemasti ajutiselt intellektuaalset omandit kaitsvad õigused ära võtma.

Tegemist on mingis mõttes ajaloolise sammuga, sest demokraatlikus läänemaailmas pole keegi varem omandiõiguse piire nii meelevaldselt kõigutanud. Aga nagu tavatsetakse

HENRI ZEIGO
arvamusetoimetaja

PÄEVAKOMMENTAAR

öelda: erakordsed ajad nõuavad erakordseid meetmeid.

Selles aspektis ei saa mitte kuidagi vastu vaielda, sest me elamegi võrdlemisi ainulaadsel ajal, kus iga abistav olekõrs on katsetamist väärt. Humaansetel kaalutlustel on täiesti arusaadav, et elutähtsad teenused peavad jõudma paljude inimesteni, ennekõike nendeni, kes mingil põhjusel neid endale lubada ei saa (vaesus, sotsiaalne tõrjus jne).

Paraku on mündil olemas ka teine pool, mis paneb inimkonna ideaalid proovile. Vaktsiinid, mis on loodud lühikesel ajajooksul ja kõiki meditsiinilisi tervisenõudeid silmas pidades, ei ole odavad. Raske on ette kujutada, kui palju töötunde ja tehnoloogilisi uuendusi on ühe toimiva ravimi loomiseks tarvis.

Patendi eemaldamine kärbiks teadlaste indu töötada murranguliste ideede kallal ja võtaks arendajatelt motiivatsiooni neisse pöörastesse algatusesse investeerida. Lisaks kaasneb iga sellise projektiga ka nurjumisoht, mida keegi tagantjärele enam kinni ei maksa.

Üks asi on progressi pidurdamine, teine aga teistpidi terviseohu suurendamine. Küsimus on selles, kas need riigid, kes omandavad õiguse ise vaktsiini toota, suudavad nullist üles ehitada tootmisüksused ning tagada seejuures kvaliteedi. Puuduste esinemine võib väga valusasti kätte maksta. Jutt käib ikkagi inimeludest.

Lisariskide vältimiseks tuleb naasta praeguse probleemi algpõhjuse ehk tarneraskuste juurde. Kui me suudame kõrvaldada takistused tootmises ja kaupade veos, siis saaks vaktsineerimine hoogu juurde. Vaesemate piirkondade järeleaitamisse peavad jõukamad riigid üha enam panustama. Nii tagame turvalise vaktsineerimise kogu inimkonnale.

Uuest ooperimajast

JAAN AUDRU
pensionär

Kultuuriala otsustajad, ärge nüüd enam magage – hiir on teile suhu jooksnud, uue ooperimaja ehituskruunt hõbekandikul kätte toodud. 11. mai Postimehes pakub Tallinna Sadam ooperimaja ehituseks soodsalt magusat mereäärset kruunti otse reisisadama läheduses.

Meil eestlastel on ikka jätkunud kainen mõistust õigel ajal õigete otsuste tegemiseks, nii said ehitatud rahvusraamatukogu, Kumu ja ERM. Nüüd on ooperimaja kord! Praegune Estonia teater pole teatavasti ooperiteatriks ehitatud, juurdeehituse mõte aga on paha mõte, sest see rikuks ära ühe pealinna kauneima maja.

Suurte asjade tegemisel tuleb ka mõelda suurelt, mitte popsi moodi nokitsedes. Tallinna Sadama pakutud

ooperimaja asukoht on igati ideaalne. Sellest saaks võimas meremärk merelt saabujatele – nagu Sydney ja Oslo ooperimaja – ja turistidel poleks muud muret, kui otse laevalt ooperisse astuda.

Kui uus ooperiteater valmis, võiks ette võtta järgmised ümberpaigutused: Eesti Draamateater koliks Estonia majja, Vene Draamateater aga Eesti Draamateatri majja. Vene Draamateater on oma teatritegemiseks kõlbmatu saaliga kogu aeg vaeslapse osas olnud, sest saal ehitati omal ajal kino näitamiseks ja eepärast ei saagi seal mingit akustikat tahta.

Kui nüüd veel edasi unistada, siis oleks ikka vägev värk küll, kui otse reisisadama külje all asuksid lähestiku neli kultuurisammast: ooper, korras linnahall, Lennusadam ja renoveeritud Patarei. Turistidel ja oma inimestelgi oleks, mida kaeda ja imestada!